

ישראל – מן ההכרח שהיו אלה נשים צדקניות במיוחד, שדי היה בידיעה על קיומן כדי להרגיע את רוחן וליישב את דעתן של הנשים.

ולכן פירש רש"י (בהסתמכו על הקבלה שהובאה במדרשי חז"ל) שהיו אלה יוכבד ומרים, שהיו אכן נשים מיוחדות בצדקתן.

(התוועדיות תשמ"ו ח"ב ע' 358 ואילך)

יב

וַיְהִי כִּי יֵרְאוּ הַמִּלֻּדֹת אֶת הָאֱלֹקִים וַיַּעַשׂ לָהֶם בָּתִּים

(א, כא)

"ויעש להם בתים – בתי כהונה ולוויה ומלכות, שקרויין בתים: 'ויבן את בית ה' ואת בית המלך'" (רש"י)

יש להקשות:

(א) מדוע מביא רש"י הוכחה דוקא מפסוק זה – והרי ישנם פסוקים רבים נוספים שבהם נקראות משפחות הכהונה, הלוויה והמלכות בשם "בתים" – "בית אהרן ברכו את ה'", בית הלוי ברכו את ה'"⁴⁴, "שמעו נא בית דוד"⁴⁵, ועוד?

(ב) יתרה מזו: מפסוק זה אין כל ראיה ש"בתים" פירושם "בתי כהונה ולוויה ומלכות", שהרי ^{הערה}הכוונה ב"בית ה'" ו"בית המלך" היא לבתים כפשוטם!

(ג) הלשון בכתוב היא⁴⁶ "אשר בנה שלמה את שני הבתים, את בית ה' ואת בית המלך"; מדוע איפוא נאמר בדברי רש"י "ויבן את בית ה' ואת בית המלך"?

44. תהילים קלה, יט-כ.

45. ישעיה ז, יג.

46. מלכים-א ט. י.

ויש לומר שאכן חלה כאן טעות בהעתקת דברי רש"י, והגרסה הנכונה בדבריו היא כלשון הכתוב – "הבתים, את בית ה' ואת בית המלך" ("הבתים" במקום "ויבן").

ובכך מתורצות גם שתי השאלות הראשונות:

רש"י אינו רואה צורך להביא ראיה לכך שמשפחות הכהונה, הלוויה והמלכות נקראות בשם "בתים", שכן דבר ידוע הוא שמשפחה נקראת בשם "בית"⁴⁷; כוונת רש"י היא להביא ראיה לכך שכאשר נאמר בכתוב "בתים" סתם – מבלי לפרש על אילו בתים מדובר – הכוונה בכך היא לבתי כהונה, לוויה ומלכות.

ועל כך היא הראיה מפסוק זה, שבו נאמר "אשר בנה שלמה את שני הבתים" (סתם), ולאחר-מכן הכתוב מפרש שהכוונה היא ל"בית ה'" (כהונה ולוויה) ו"בית המלך" (מלכות).

(לקוטי שיחות חכ"א ע' 2 ואילך)

יג

וַיֵּיטֵב אֱלֹקִים לְמִילְדוֹת וַיִּרְבּוּ הָעָם וַיַּעֲצְמוּ מְאֹד. וַיְהִי כִּי יֵרְאוּ הַמִּילְדוֹת אֶת הָאֱלֹקִים וַיַּעַשׂ לָהֶם בָּתִּים (א, כ-כא)

"וַיֵּיטֵב אֱלֹקִים לְמִילְדוֹת – מהו הטובה? וַיַּעַשׂ לָהֶם בָּתִּים – בתי כהונה ולוויה ומלכות... כהונה ולוויה מיוכבר, ומלכות ממרים" (רש"י)

במדרש נאמר⁴⁸: "מהו שכר היראה – תורה; לפי שיראה יוכבד מפני הקב"ה – העמיד ממנה משה, שכתוב בו 'כי טוב הוא', וניתנה התורה על-ידו, שנקראת "לקח טוב"... ומרים – יצא ממנה בצלאל, שהיה מלא חכמה... ועשה ארון לתורה שנקראת טוב".

47. למשל: לך לך יב, יז (ובפרש"י). ויגש מה, ב (ובפרש"י). וכן בתחילת פרשתנו - "איש וביתו באו".

48. שמות רבה פ"א, טז.

ויש לבאר את יסוד ההבדל בין פירוש רש"י לפירוש המדרש:

תכליתו של המדרש היא לרומם את האדם ולעורר אותו ליראת שמים ("מושכין לבו של אדם כאגדה"⁴⁹); ולכן המדרש מדגיש בעיקר את מעלתן של המיילדות עצמן ואת יראת ה' שהיתה בהן ("מהו שכר היראה"), שבזכותה זכו לבנים שאף הם היו בעצמם בדרגה גבוהה, צדיקים וגדולים בתורה.

רש"י, לעומת זאת, מפרש על-פי פשוטו של מקרא, העוסק בעיקר בפעולות ובמעשים ("לא המדרש עיקר אלא המעשה"⁵⁰); ולכן הוא מדגיש בעיקר את מעלת מעשי המיילדות (העובדה שבזכותן חיו ילדי ישראל והקימו בתים בישראל), שבזכותם זכו ל"בתי כהונה ולוויה ומלכות", הבתים המיוחדים שעליהם מושתת בית ישראל⁵¹.

ומדברי רש"י יש ללמוד הוראה גדולה: עיקר השכר והנחת לאם היהודיה אינו רק בכך שבניה הם גדולים בתורה וביראה לעצמם⁵², אלא דוקא בהעמדת בתים בישראל – בתים יהודיים של ילדים, נכדים, תלמידים ותלמידי תלמידים, עד סוף כל הדורות.

(לקוטי שיחות חכ"א ע' 7 ואילך)

49. שבת פז, א. וראה הל' תלמוד תורה לאדמו"ר הזקן פ"ב ה"ב, וש"נ.

50. אבות פ"א מ"ז.

51. ראה גור אריה כאן: "אלו הג' הם עומדים בקביעות ונמשכים תמיד, כמו הבית שהוא עומד בקביעות".

52. ומודגש בהשינוי שמשנה רש"י מלשון הש"ס. כי מקור דברי רש"י הוא במס' סוטה (יא, ב), ושם אמרו: "בתי כהונה ולויה - אהרן ומשה .. בתי מלכות - דוד נמי ממרים אחי"; אך רש"י לא הביא שמות אלו (אהרן, משה ודוד), אלא כתב רק בכללות: "כהונה ולויה מיוכבד ומלכות ממרים".

כי לפי רש"י, עיקר תוכן השכר הוא לא בזה שהיה להם בנים בעלי מעלות מיוחדות, כי אם שמהם יצא ענין הכהונה וכו', "בתי כהונה ולויה ומלכות".